

2. Данилишин Б. М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б. М. Данилишин, Л. Б. Шостак. — К.: СОПС України НАНУ, 1999. — 331 с.
3. Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фашевський М.І. та ін. Просторова організація продуктивних сил України: мезо- та макрорегіональний рівень. — Вінниця: Книга-Вега, 2007. — 495 с.
4. Козловський С. В. Парадигма державного регулювання сучасних економічних систем / С. В. Козловський // Формування ринкових відносин в Україні: [зб. наук. праць] / [наук. ред. І. Г. Манцуров]. — К., 2010. — Вип. 2 (105). — С. 17—21.
5. Реутов В. Є. Методичні підходи щодо моделювання розвитку регіональних господарських систем / В. Є. Реутов // Держава та регіони. — 2010. — № 1. — С. 171—180.
6. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональні суспільні системи: [зб. наук. праць]. Вип. 3 (XLVII) / Ін-т регіонал. досл. НАН України; відп. ред. академік НАН України М. І. Долішній. — Львів, 2004. — Ч. 1. — 446 с.
7. Фашевський М. І. Регіонально-просторові економічні системи України: методологія і сучасна практика формування / [Чернюк Л. Г., Фашевський М. І., Пепа Т. В. та ін.]. — Черкаси: РВПС України НАН України, 2011. — 423 с.
8. Фашевський М. І. Територіальна структура господарства і розселення населення в Україні / [За ред. В. П. Нагірної]. — К.: Академія праці і соціальних відносин, 2010. — 280 с.

**Науковий керівник:**

кандидат економічних наук, професор Петрашко Петро Генадійович.

**Олександра Ольшанська, Ірина Лукаш  
(Київ, Україна)**

## **РОЛЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

**Вступ.** Сучасна трансформація господарства України характеризується використанням переваг регіоналізації та інтеграції як потенціалу економічного та соціального зростання. Процеси регіоналізації та інтеграції в розвитку господарства країни є особливо доцільними під час розробки прогнозів, концепцій і стратегій розвитку на довгостроковий період, оскільки вони дають можливість передбачати поетапне залучення в економічну діяльність нових ресурсів, своєчасно розробити технологічно ефективні методи їх використання, вирішити регіональні та міжрегіональні соціально-економічні проблеми.

**Постановка проблеми.** Розвиток господарства країни та її регіонів значною мірою залежить від наявності та використання ресурсного потенціалу. Він може виступати важливим чинником внутрішньо-національної та міждержавної інтеграції економіки, сприяти розвитку територіального, в тому числі й міжнародного поділу праці, зростанню партнерського співробітництва із суміжними країнами. Це заслуговує особливої уваги оскільки позитивно впливає на функціонування єдиного національного та міждержавного економічного простору, вирішення соціальних та гуманітарних проблем співробітництва суміжних країн, зміцнення зв'язків їх народів, що особливо важливо в період гострих світових стосунків. Таким чином, локальне чи регіональне співробітництво стає елементом єдиної регіональної економічної системи, в якій національні суб'єкти господарювання перетворюються у суб'єктів міжрегіональної та глобальної економічної системи, сприяючи зміцненню національних інтересів на світовій арені. Формується простір, який являє собою одночасно єдність взаємодії регіонального (в межах національної економіки) з глобальним простором, посилюється інтеграційна роль локального в глобальному розвитку, створюються можливості локального соціально-економічного зростання на базі доступу до ресурсного потенціалу регіонів, країни та світу. Це сприяє посиленню інтегрованості економіки держав в цілому та особливо їх регіонів у світову економічну систему.

**Результати та їх обговорення.** Для України, яка перебуває на етапі активної трансформації економічної системи, питання природно-ресурсного забезпечення є досить актуальним. Залучення національних компаній до активного використання природно-ресурсного потенціалу країни може сприяти розв'язанню проблем соціально-економічного розвитку регіонів. При цьому важливим є питання не лише раціонального використання природних ресурсів та отримання економічного ефекту, але й збереження життєзабезпечуючих компонентів природи для задоволення потреб нинішніх і майбутніх поколінь. Це стосується, насамперед, земельних, лісових, мінерально-сировинних, водних та інших ресурсів, їх ролі в збалансованому соціально-економічному розвитку регіонів. Зокрема, на основі бонітування ґрунтів у регіонах визначається середня кількість балів природно-ресурсного бонітету 1 га сільськогосподарських угідь. Знаючи грошову оцінку одного гектара сільськогосподарських угідь можна розрахувати вартість земель для будь-якого їх використання. Це важливо також і для встановлення еколого-економічної цінності земель, прогнозування валового виробництва продукції сільського господарства суб'єктами підприємництва та з метою оцінювання умов її купівлі-продажу на міжрегіональному чи міждержавному ринках.

Лісоресурсний потенціал як сукупність сировинних ресурсів та іншої користі лісів важливий для задоволення різноманітних потреб суспільства та його екологічної безпеки. Оцінювання загального стану

лісових ресурсів та їх використання за природно-кліматичними зонами свідчить про їх важливу роль в економіці регіонів як з метою заготівлі та переробки, так і для рекреаційної діяльності, розвитку природно-заповідного фонду не лише на території України, але й суміжних країн.

Корисні копалини як мінерально-сировинна база регіональної організації промисловості займають чільне місце в промисловому й соціально-економічному розвитку країни та її регіонів. Україна відноситься в цілому до країн з високою забезпеченістю окремими видами мінеральних ресурсів. Передусім, це стосується ресурсів для розвитку чорної металургії, сировинною базою якої є світового значення залізо- та марганцеворудні басейни Придніпров'я й коксівне вугілля Донбасу. Значні мінеральні ресурси має Україна й для розвитку будівельної індустрії. Для підвищення якості та доступності мінеральної сировини в Україні необхідним є залучення значних інвестицій. Відкриття нових газових родовищ на морському шельфі та розробка родовищ сланцевого газу можуть сприяти збільшенню вуглеводневої сировинної бази. Це ж стосується й рудопроявів поліметалів, міді, рідкісних і рідкоземельних металів тощо. Розширення мінерально-сировинної бази України може бути предметом міжнародного та міжрегіонального співробітництва.

Водні ресурси, які включають морські води, поверхневі стік та підземні води, повітряну й ґрунтову вологу, води штучних та інших водних об'єктів також є важливим фактором соціально-економічного розвитку регіонів України. Доступні для господарського використання водні ресурси забезпечують потреби, насамперед, населення міст і сіл, підприємств промисловості, сільського і комунального господарства, гідроенергетики, транспорту та використовуються для інших потреб. Оцінка ресурсів річкового стоку за регіонами є базою для обґрунтованого водоспоживання та розвитку різних галузей господарства регіонів з точки зору водозабезпеченості.

Природно-ресурсний потенціал в регіонах України із зазначенням його видів (паливних, рудних та нерудних), а також місця регіонів в Україні щодо видів ресурсів, кількості запасів та родовищ, в тому числі й тих, що розробляються, є важливими вихідними даними для визначення напрямів соціально-економічного розвитку регіонів..

Особливе значення для регіональної організації господарства має демографічний потенціал, важливою характеристикою якого є склад населення за основними віковими групами в регіонах, оскільки в ньому виділяється категорія населення працездатного віку. Регіональні відмінності за цим критерієм досить суттєві. Найбільша частка населення в працездатному віці до загальної кількості населення України зконцентрована в Києві, а найменша – в Чернігівській області. У віці, старшому за працездатний, найбільшу частку населення має Чернігівська область, а найменшу – Закарпатська. Для визначення бази майбутніх працівників важливе значення має встановлення частки населення у віці, молодшому за працездатний. В західних областях України – Волинській, Закарпатській, Чернівецькій та Рівненській, частка осіб у віці, молодшому за працездатний, найвища. У східних областях, особливо у Сумській та Чернігівській, частка цієї категорії населення найнижча. Такі відомості важливі для визначення довгострокових прогнозів регіонального розвитку господарства.

У розміщенні об'єктів різноманітних організаційно-правових форм господарювання важливою є й оцінка природного приросту населення у міських поселеннях та сільській місцевості. Сьогодні у міських поселеннях Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької областей зафіксований додатний природний приріст населення. В решті областей він є від'ємним. Особливо низький від'ємний приріст у східних, високоурбанізованих областях – Дніпропетровській, Сумській, Чернігівській та Харківській. Природний приріст у сільській місцевості від'ємний в усіх областях, за виключенням Закарпатської. Причому від'ємні коефіцієнти природного приросту осіб найменшими є в західних областях України, а найбільші – у східних.

Варто зазначити, що для регіональної організації господарства важливе значення має також наявність економічно активного населення, яке зайняте економічною діяльністю, та кількість безробітних. Така інформація важлива для визначення трудових ресурсів потенціалу, формування робочої сили та налагодження ефективного функціонування регіональних ринків праці.

Найбільша кількість безробітного населення в останні роки зафіксована в Донецькій, Луганській, Харківській областях, а також Львівській, Волинській, Закарпатській і Чернівецькій областях.

Разом з тим, потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць була найнижчою у західних прикордонних областях – Волинській, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій. Попит тут у десятки разів нижчий, ніж пропозиція робочої сили на ринку праці. В таких умовах ціна робочої сили знижується, що може бути привабливим для активізації підприємницької діяльності в прикордонних регіонах України.

Встановлено, що показники кількості вибулих за межі країни на 100 тис. наявного населення у Волинській і Закарпатській областях були вищі, ніж в Україні в цілому. Причому переважають західні напрями міждержавної міграції населення цих регіонів.

Для ефективної регіональної організації господарства важливо знати кількість зайнятого населення в регіонах за основними видами економічної діяльності – сільське господарство, промисловість, будівництво, які складають базові галузі економіки. Важливо знати й тенденції зайнятості у сфері послуг – торгівлі, діяльності транспорту і зв'язку, фінансовій сфері, операціях з нерухомим майном, державному управлінні, освіті, охороні здоров'я, наданні комунальних та індивідуальних послуг, у сфері культури та спорту.

Окремої уваги заслуговує розподіл найманих працівників за видами економічної діяльності, оцінка їх динаміка в останні роки, безробіття, вивільнення працівників за видами діяльності, попит на робочу силу, навантаження незайнятих трудовою діяльністю громадян на одне вільне робоче місце (вакансію), працевлаштування незайнятого трудовою діяльністю населення.

**Висновки.** Таким чином, виявлений, проаналізований та оцінений природно-ресурсний та соціально-економічний потенціал областей України, може бути вихідною базою визначення видів економічної діяльності та шляхів удосконалення регіонально-просторової організації господарства, розвитку прикордонного й транскордонного співробітництва України та її регіонів у наступних роках.

#### Література:

1. Алимов О. М., Даниленко А. І., Трегубчук В. М. та ін. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія. — К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. — 540 с.
2. Державне управління регіональним розвитком України: /За заг.ред. В.Є.Воротіна, Я.А.Жаліла. — К.: АІСД, 2010. — 288с.
3. Економічний простір і динаміка розвитку продуктивних сил України: теоретико-методологічні основи дослідження. /За ред. Б.М. Данилишина. — К.: РВПС України НАН України, 2008. — 220с.
4. Рентне забезпечення розвитку регіональних господарських систем (теорія, методологія, механізм): Клиновий Д. В., Петровська І. О., Фащевський М. І. / За науковою редакцією д.е.н., проф. Чернюк Л. Г. — К.: РВПС України НАН України, 2008. — 64 с.
5. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України / О. М. Алимов, В. В. Микитенко, І. М. Лицур, І. В. Драган, В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, О. С. Гребенюк. — К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. — 88 с.
6. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект/За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної. — К.: Міленіум, 2003.— 440 с.

**Микола Попов**  
(Київ, Україна)

#### АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мале підприємництво є соціально важливою і демократичною формою ведення бізнесу, його розвиток створює сприятливі умови для оздоровлення економіки, оскільки розвивається конкурентне середовище, створюються додаткові робочі місця, розширюється споживчий сектор, відбувається наповнення бюджетів усіх рівнів. Так, суб'єкти малого підприємництва (далі – СМП) країн ЄС створюють приблизно 50% доданої вартості в промисловості, забезпечують майже половину усього товарообороту та створюють робочі місця для 2/3 усіх зайнятих. В Україні ці показники значно менші: СМП створюють приблизно 10% доданої вартості, забезпечують лише до 17% товарообороту та створюють робочі місця для близько 27% працюючих [1].

Для розвитку малого підприємництва, як показує досвід розвинених країн, потрібна всебічна допомога держави як у законодавчому, так і у фінансовому плані, а також важливе значення має виважена податкова політика щодо СМП.

Дослідження стану та розвитку системи оподаткування малого підприємництва висвітлені у працях таких вітчизняних дослідників, як А. Л. Боцьора, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, В. Завгородній, А. Крисоватий, С. Логвіновська, Т. Слатвінська та ін. Наукові напрацювання фахівців значні, проте вивчення стану та проблеми оподаткування суб'єктів малого підприємництва потребують подальших досліджень в умовах реформування вітчизняного податкового законодавства.

Метою статті є визначення особливостей оподаткування суб'єктів малого підприємництва-юридичних осіб.

Згідно з Господарським кодексом України до *суб'єктів малого підприємництва, крім фізичних осіб-підприємців*, відносяться юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України; до *суб'єктів мікропідприємництва*, крім фізичних осіб-підприємців, відносяться юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [2].

Зазначимо, що вітчизняні критерії щодо віднесення підприємств до малих та відповідні критерії Європейського Союзу певним чином відрізняються. За директивою 2013/34 ЄС до критеріїв ідентифікації суб'єктів господарювання за величиною належать середня чисельність працівників, чистий оборот та валюта балансу. Отже, в країнах ЄС, на відміну від вітчизняного підходу, береться до уваги саме чистий оборот (дохід), тобто дохід, зменшений на суму податків та зборів. В цьому зв'язку, як зазначають